

Anne-Çocuk İletişim Becerileri Eğitiminin Çocukların Duyguları Tanıma Becerilerine Etkisi¹

The Effects Of Mother-Child Communication Skills Education On Children's Skills To Recognize Emotions

Gülay TEMİZ*
Aysel ÇAĞDAŞ**

ÖZ

Bu araştırma "Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi"nin okul öncesi dönem 6 yaş grubu çocuklarının duyguları tanıma becerilerine etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkeni annelere verilen "Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi", bağımlı değişkeni ise annelerin çocuklarının duyguları tanıma becerileridir. Öntest - sontest kontrol gruplu deneme modelinin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunda Konya ili Selçuklu İlçesi'nde oturan, çocukları okul öncesi eğitime devam eden 6 yaş grubundan seçilen 34 deneme ve 34 kontrol olmak üzere toplam 68 annenin çocukları oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Ergin (2003) tarafından geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılan "Duyguları Tanıma Testi" kullanılmıştır. Ayrıca anneler ve çocuklarının demografik özelliklerinin belirlenebilmesi için "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Duyguları Tanıma Testi öntest olarak örneklem dâhilinde çocuklara uygulanmıştır. Araştırmada 6 yaş çocuklarının duyguları tanıma becerilerine etkisini incelemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan "Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi" programı deneme grubu annelere 15 hafta 3 saatlik uygulamalarla, grup eğitimi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Eğitim programının uygulamasının sonunda deneme ve kontrol gruplarına Duyguları Tanıma Testi sontest olarak uygulanmış ve sontestin uygulanmasından sekiz hafta sonra deneme grubuna "Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi"nin çocukların duyguları tanıma becerilerinde kalıcılığını izlemek amacıyla Duyguları Tanıma Testi izleme testi olarak tekrar uygulanmıştır. Verilerin analizinde anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER

İletişim, Beceri, İletişim Becerisi, Eğitim, Duygu

ABSTRACT

¹ Bu çalışma 13 Haziran 2014 tarihinde Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim dalında kabul edilen doktora tezinden üretilmiştir.

* Öğr. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü, gtemiz@selcuk.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü, aysel-cagdas@hotmail.com

This study was conducted to investigate the effects of “Mother-Child Communication Skills Education” on preschool period 6-year-old children’s skills to recognize emotions. The independent variable of the study was the “Mother-Child Communication Skills Education”, which was given to mothers, and the dependent variable of the study was mothers’ skills to recognize their children’s emotions. The work group of the study, which was conducted in the pretest-posttest control group experimental model, included children of 68 mothers, 34 in the experimental group and 34 in the control group, who lived in the Selcuklu District of the province of Konya, whose children attended preschool education and were in the age group of 6. “Recognition Test for Emotions”, whose validity and reliability was tested by Ergin (2003), was used as the data collection tool of the study. Furthermore, “Personal Information Form” was used to determine the demographic characteristics of the mothers and their children. Recognition Test for Emotions was administered to the children as pretest within the scope of the sample. During the study, “Mother-Child Communication Skills Education” program, which was prepared by the researcher to investigate its effect on 6-year-old children’s skills to recognize emotions, was administered, in the form of group education, to the mothers in the experimental group in 3-hour sessions for 15 weeks. At the end of the implementation of the education program, Recognition Test for Emotions was administered to the experimental and control groups as posttest, and eight weeks after the administration of the posttest, Recognition Test for Emotions was administered to the experimental group once again as a follow-up test in order to monitor the permanence of “Mother-Child Communication Skills Education” in children’s skills to recognize emotions. During the process of data analysis, significance level was determined to be 0.05.

•

KEYWORDS

Communication, Skill, Communication Skill, Education, Emotion

GİRİŞ

Aile içi iletişimde zaman zaman yoğun ve çeşitli duygular yaşanır. Kızgınlık, öfke, korku, sevinç ve mutluluk vb. Annesiyle olan iletişim çocuğun dünyasında büyük önem taşıdığından dolayı çocuğun duygularını tanıması ve annenin çocuğun duygularını kabul etmesiyle çocuk başarılı bir iletişim kurabilmektedir. Böylece anne ve çocuğun karşılıklı olarak sorunlarına çözüm bulmaları kolaylaşacaktır. Duyguların bastırılması sorunların çözülmemesi anlamına gelir. Bu nedenle aile üyelerinin duygularını birbirlerine, sözlü ve sözsüz mesajlarla iletme biçimleri önemlidir (Çağdaş, 2000: 2; Tezel, 2004: 4; Yavuzer, 1999: 116).

Aile içi iletişim sürecinin işleyiş biçimini, gerçek yaşamı temsil eden jestler, yüze ait anlatımlar, ses tonları, bedenin diğer anlatımları da desteklemektedir. Sözsüz iletişim kodları oldukça fazla kullanılmaktadır. Böylece iletişimde sözel anlam bakımından ne söylendiği değil nasıl söylendiği de önemlidir. Erken çocukluk döneminde çocukların sosyal- duygusal deneyimlerinde sözsüz ifadelerin son derece önemli olduğu bilinmektedir. Araştırmacılar bu dönem çocuklarının sözsüz ifadeler kullanmalarının aile çevresiyle ilgili olduğuna işaret etmektedir. Örneğin anneleri tarafından ihmal ve istismar edilen çocukların ihmal ve istismar edilmeyen çocuklara göre duygusal yüz ifadelerini tanımlama konusunda daha zayıf oldukları belirtilmektedir (Önür ve Karaaslan Aydoğdu, 2005: 196; Çelik, vd., 2002: 30).

1900'lerin ortalarındaki tipik cinsiyet rolleri, babaları dışarıda çalışarak kaynak yaratmaya ittiği için ebeveynlik annelere verilmiş bir görevdi. Annenin çocuk üzerinde iyi ya da kötü, direk ve kendine özgü bir etkisi olduğu düşünülüyordu. Anneler, çocuklarına güven dolu ilişkiler sağladıkları için övülüyor ve çocukta olumsuz gelişen sorunlar için suçlanıyorlardı. 1970'lere kadar aile-çocuk iletişimi hakkında yapılan pek çok gözlemsel araştırma anne-çocuk iletişimi üzerine yoğunlaşmıştır (Segrin ve Flora, 2005: 157).

Çocuklar önce ailenin sonra ülkenin en önemli servetidir. Çocukların sağlıklı birer yetişkin olmaları, sağlıklı ilişkilerin olduğu aile ortamlarında büyümelerine bağlıdır. Çocuğun yaşamında ilk iletişime girdiği kişi annesidir. Okul öncesi dönemde çocuğun sürekli etkileşim içinde olduğu yetişkinlerle olan iletişimi ve onların çocuğa karşı olan tutumu çocuğun dünyasında önemli bir yere sahiptir. Nitelikli bireylerin yetiştirilmesi için anne babaların bu konuda eğitilerek bilinçlendirilmesi gerekir. Anne babaların etkili çocuk yetiştirme

tutumları sayesinde çocukların istedik davranışlara, duygusal özelliklere sahip olmaları ve olumlu tutumlar edinmeleri için sistemli ve düzenli şekilde eğitilmeleri önem kazanmaktadır (Erkan ve Durmuşoğlu, 2007: 351; Öz, 1997: 51).

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı; annelere verilen “Anne Çocuk İletişimi Becerileri Eğitimi”nin çocukların duygularını tanıma becerilerini etkilemekte midir? sorusuna cevap aramaktır.

Alt Amaçlar

Yukarıdaki genel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Deneme ve kontrol grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest puan ortalamaları arasında anlamlı önemli düzeyde fark var mıdır?

Deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest - sontest puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark var mıdır?

Kontrol grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest - sontest puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark var mıdır?

Deneme ve kontrol grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark var mıdır?

Deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest - izleme testi puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark var mıdır?

DENENCELER

Deneme ve kontrol grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest puan ortalamaları öntest puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Kontrol grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi ” öntest - sontest puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest puan ortalamaları kontrol grubu annelerin çocuklarının sontest puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest - izleme testi puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmanın bağımsız değişkeni annelere verilen “Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi”dir. Araştırmanın bağımlı değişkeni annelerin çocuklarının duyguları tanıma becerileridir. Araştırma bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni etkileyip etkilemediğini ortaya koyacak şekilde desenlenmiştir. Bu nedenle araştırma öntest - sontest kontrol gruplu deneme modeli ile çalışılmıştır. Öntest - sontest kontrol grubu modelinde yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunmuştur. Deneme grubu annelerine verilen 15 haftalık “Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi”nin uygulanmasından hemen sonra bu eğitimin (bağımsız değişkenin) annelerin çocuklarında etkisini test etmek amacıyla sontest uygulanmıştır. İzleme testi sontest uygulamasından 8 hafta deneme grubu annelerin çocuklarına tekrar uygulanmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı Selçuklu Bağımsız Anaokulu’nun 6 yaş sınıfındaki çocuklar ve annelerinden oluşturulmuştur. Öncelikle Konya Milli Eğitim Müdürlüğü’nden araştırmanın içeriğini özetleyen bir rapor hazırlanarak resmi izin alınmıştır. Okulun fiziksel şartları, çalışma grubunun bu bölgeden seçilmesi, okul yöneticisi ve öğretmenlerinin de işbirliği vb. nedenler uygulama yapılacak okulun seçilmesinde belirleyici etkenler olmuştur.

Çalışma grubunun oluşturulması sürecinde Selçuklu Bağımsız Anaokulu Müdürü ve müdür yardımcıları ile görüşme yapılmıştır. Bu görüşmenin sonucunda 6 yaş grubundaki çocuklar belirlenmiştir. 6 yaş grubu çocuklarının öğretmenleri tarafından düzenlenen veli toplantısına 90 anne katılmış ve toplantının sonucunda eğitim programına katılmak isteyen 80 anne belirlenmiştir. Bu belirlemenin sonucunda tesadüfi eleman örnekleme ile oluşturulan 40’ar kişilik gruplardan biri deneme diğeri kontrol grubu olarak iki grup olarak belirlenmiştir. Deneme grubundaki annelere “Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi” programını tanıtmak, programın uygulanması sürecinde hangi gün ve saatlerin kendileri için uygun olacağını tespit etmek amacıyla bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantının sonunda 5 anne çeşitli nedenlerle eğitim programına katılamayacaklarını belirtmişlerdir. Eğitim programının uygulanmasından 1 hafta sonra deneme grubunda bir annenin sağlık, kontrol grubundan da bir annenin başka semte taşınması sebebiyle araştırma 34 deneme 34 kontrol grubu olarak toplam 68 anne ve çocuğu ile yürütülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Duyguları Tanıma Testi

Bu test Bruce ve ark .(2000) tarafından 3-12 yaş arasındaki çocukların yüz ifadeleri yolu ile “Duyguları Tanıma Testi” becerilerini ölçmek amacı ile geliştirilmiştir. “Duyguları Tanıma Testi” toplam madde sayısı 19 dur. “Duyguları Tanıma Testi” üç farklı uygulamayı içermektedir. Çocuklara ilk önce ifade çifti (exppair) maddeleri verilir. Çocuktan söylenen yüz ifadesine sahip resmi göstermesi istenir. Örneğin; “Bu iki yüzden hangisi üzgün” yönergesi verilir ve çocuğun üzgün yüzü göstermesi beklenir. İfade - Çifti maddelerini, İfade Eşleme Çocuk (expmatch.child) maddeleri ardından da yetişkinlerin yüz ifadelerini yansıtan İfade Eşleme Yetişkin (Expmatch.adult) maddeleri izlemektedir. Hem İfade Eşleme Çocuk hem de İfade Eşleme Yetişkin Testlerinde çocuğa “Aşağıdaki iki resimden hangisi, yukarıdaki çocuk ile aynı duyguyu hissetmektedir” yönergesi verilir. Bu maddelerin başlangıcında, çocuklara ne yapmaları gerektiğini açıklamak için testi yapan kişi tarafından kullanılabilir örnek bir uygulama vardır. İfade Eşleme Yetişkin Testi ile İfade Eşleme Çocuk Testi birbirine benzerdir. Fakat İfade Eşleme Yetişkin Testinde örnek uygulama yoktur. İfade Eşleme Yetişkin Testinde yetişkin yüz ifadeleri kullanılmıştır. Her doğru cevap için “1” puan verilmektedir (Ergin, 2003: 104).

Verilerin Toplanması

Verileri toplamada kullanılan testin uygulanmasından önce Konya Milli Eğitim Müdürlüğü’nden araştırmanın içeriğini özetleyen bir rapor hazırlanarak resmi izin alınmıştır.

Öntestlerin Uygulanması

Deneme ve kontrol grubu annelerin çocuklarına duyguları tanıma becerilerini ölçmek için öncelikle çocukların sınıf öğretmenleriyle bireysel olarak görüşülmüştür. Bu görüşme sonucunda testin uygulanacağı yer ve zaman belirlenmiştir. Uygulama yeri için sınıf ortamının fiziksel uyarılarından çocukların etkilenmemesi için ayrı sessiz bir sınıf ortamı belirlenmiştir. Bu sınıf ortamına çocuğa uygun masa ve sandalye karşılıklı oturulacak şekilde konulmuştur. Deneme ve kontrol grubu annelerin çocuklarına duyguları tanıma becerilerini ölçmek için “Duyguları Tanıma Testi” öntest olarak uygulanmıştır.

Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi Programının Uygulanması

“Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi” programına dahil edilen deneme grubu annelerine 10 Ekim 2012 -17 Ocak 2013 tarihleri arasında 15 hafta boyunca ve haftada 2 gün araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Eğitime başlamadan önce annelerle bireysel görüşmeler yapılarak eğitim programına katılmaları sürecinde problemler olmaması için gerekli açıklamalar yapılmıştır. Eğitim uygulamaları için her annenin sınıf ortamında rahat edebilmesi, kendini ifade etmekte zorlanmaması, uygulama çalışmalarına rahatlıkla etkinliklere katılabilmesi, okula giden çocuklarının eğitim saatinde okulda olması için Çarşamba sabah 09.00-12.00, Perşembe günleri 13.00-16.00 saatleri arasında 2 oturum halinde uygulanmıştır. Her bir eğitim 3 saat sürmüştür. Annelerle Cuma günleri sabah ve öğlen olmak üzere bireysel danışmanlık hizmeti verilmiştir. “Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi” programı kontrol grubu annelerine uygulanmamıştır.

Sontestlerin Uygulanması

“Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi” programının uygulanmasının sonunda örnekleme alınan çocukların öğretmenlerinden gerekli izin alınarak duyguları tanıma becerilerinde önemli bir farklılaşmanın olup olmadığını değerlendirmek için “Duyguları Tanıma Testi” sontest olarak uygulanmıştır.

İzleme Testinin Uygulanması

“Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi” programının deneme grubu annelerin çocuklarının duyguları tanıma becerilerinde ne kadar etkili ve kalıcı olup olmadığını ortaya koyabilmek için deneme grubu annelerin çocuklarına eğitim uygulamasından sekiz hafta sonra “Duyguları Tanıma Testi” izleme testi olarak tekrar uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın desenine uygun olarak deneme ve kontrol gruplarındaki annelerin çocuklarının değerlendirme ile ilgili toplanan veriler önce veri kodlama formlarına işlenmiştir. Araştırmanın genel amacı çerçevesinde toplanan veriler SPSS (The Statistical Packet For The Social Sciences) 16.0 paket programından yararlanılmıştır.

• Deneme ve kontrol grubu anne ve çocukların demografik özelliklerinin belirlenmesinde frekans (f) ve yüzde (%) kullanılmıştır.

• Deneme ve kontrol grubu annelerin çocuklarının duyguları tanıma becerileri puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılığın olup olmadığını belirlenmesinde, bağımsız t testi kullanılmıştır. Ayrıca deneme ve

kontrol grubu annelerin çocuklarının kendi içerisindeki duyguları tanıma becerileri puan ortalamalarının farklılıklarını test edebilmek amacıyla bağımlı t testinden yararlanılmıştır. Farklılıklarının test edilmesinde 0.05 düzeyinde anlamlılık aranmıştır.

BULGULAR

Çalışma grubuna dahil edilen anneler ve çocuklarının demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Deneme ve Kontrol Grubunda Yer Alan Anne ve Çocuklarının Demografik Özellikleri

Özellikler	Kategoriler	Deneme		Kontrol	
		f	%	f	%
Annenin Yaşı	25-30 yaş	13	38,2	10	29,4
	31-35 yaş	9	26,5	10	29,4
	36-40 yaş	9	26,5	9	26,5
	41 yaş ve üzeri	3	8,8	5	14,7
	Toplam	34	100	34	100
Annenin Öğrenim Durumu	İlköğretim	6	17,6	5	14,7
	Ortaöğretim	5	14,7	7	20,6
	Lise	14	41,2	14	41,2
	Üniversite	9	26,5	8	23,5
	Toplam	34	100	34	100
Annenin Çalışma Durumu	Çalışıyor	29	85,3	25	73,5
	Çalışmıyor	5	14,7	9	26,5
	Toplam	34	100	34	100
Aile Tipi	Çekirdek	31	91,2	27	79,4
	Geniş	3	8,8	7	20,6
	Toplam	34	100	34	100
Ailenin Aylık Geliri	850-1000tl	3	8,8	4	11,8
	1001-2000tl	10	29,4	11	32,4
	2001-3000tl	15	44,1	12	35,3
	3001tl-ve üzeri	6	17,6	7	20,6
	Toplam	34	100	34	100
Ailenin Çocuk Sayısı	1 çocuk	5	14,7	6	17,6
	2 çocuk	20	58,8	15	44,1
	3 çocuk	7	20,6	9	26,5
	4 çocuk	2	5,9	4	11,8
	Toplam	34	100	34	100
Çocuğun Doğuş Sırası	1.çocuk	14	41,2	15	44,1
	2.çocuk	13	38,2	11	32,4
	3.çocuk	6	17,6	6	17,6
	4.çocuk	1	2,9	2	5,9
	Toplam	34	100	34	100
Çocuğun Cinsiyeti	Erkek	15	44,1	18	52,9
	Kız	19	55,9	16	47,1
	Toplam	34	100	34	100

Tablo 1’de deneme ve kontrol grubunda yer alan annelerin ve çocuklarının demografik özellikleri; annelerin yaşı, öğrenim durumları, çalışma durumları, aile tipi, ailenin aylık geliri, ailenin çocuk sayısı, çocuğun doğuş sırası ve cinsiyet özellikleri açısından benzer oldukları görülmüştür.

Deneme ve Kontrol Grubu Annelerin Çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” Öntest Puan Ortalamaları

“Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi” programını uygulamadan önce deneme ve kontrol grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest puan ortalamaları arasında farklılaşmanın olup olmadığını test etmek amacıyla her iki grubun öntest puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Gruplar arası farkın önem kontrolü t testi ile sınanmıştır. t sınaması sonucunda elde edilen bulgular tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Deneme ve Kontrol Grubu Annelerin Çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” Öntest Puanı X, s, n ve t Değerleri

Gruplar	X	s	n	t	Önemlilik Düzeyi
Deneme	9.18	3.38	34	-0.123	p>0.05
Kontrol	9.26	2.45	34		

Sd:66

Tablo 2 incelendiğinde, deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest puan ortalamalarının 9.18, kontrol grubu annelerin çocuklarının öntest puan ortalamaları ise 9.26 olduğu görülmektedir. t testi sınaması sonucunda deneme ve kontrol grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest puan ortalamaları arasında önemli bir farkın olmadığı görülmüştür (t=-0.123; p>0.05). Bu sonuç “deneme ve kontrol grubu annelerin çocuklarının Duyguları Tanıma Testi öntest puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur” denencesini desteklemektedir.

Deneme Grubu Annelerin Çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” Öntest - Sontest Puan Ortalamaları

Deneme grubu annelerine uygulanan “Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi”nin sonunda bu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest puan ortalamaları ile öntest puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. İki ortalama arasındaki farkın önem kontrolü t testi sınaması ile yapılmıştır. t sınaması sonuçları tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Deneme Grubu Annelerin Çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” Öntest / Sontest Puanı X, s, n ve t Değerleri

Testler	X	s	n	t	Önemlilik Düzeyi
Öntest	9.18	3.38	34	-16.027	p<0.05
Sontest	17.88	1.93	34		

Sd:33

Tablo 3 incelendiğinde deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest puan ortalamalarının 9.18, sontest puan ortalamasının 17.88 olduğu görülmektedir. Bu iki ortalama arasındaki farkın test edilmesi sonucu elde edilen t değeri ($t=-16.027$; $p<0.05$) düzeyinde önemli bulunmuştur. Bu sonuç “deneme grubu annelerin çocuklarının Duyguları Tanıma Testi sontest puan ortalamaları öntest puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir” denencesini desteklendiğini ortaya koymaktadır.

Kontrol Grubu Annelerin Çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” Öntest - Sontest Puan Ortalamaları

“Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi” almayan kontrol grubu annelerin çocuklarına bu eğitimin uygulanmasından hemen sonra “Duyguları Tanıma Testi” sontest olarak tekrar uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda kontrol grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest - sontest puan ortalamaları arasında önemli bir farkın olup olmadığı test edilmiştir. Bu amaçla öntest - sontest puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Öntest - sontest puan ortalamalarının karşılaştırılması, t testi ile yapılmıştır. t testi sınaması sonucunda elde edilen bulgular tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Kontrol Grubu Annelerin Çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” Öntest / Sontest Puanı X, s, n ve t Değerleri

Testler	X	s	n	t	Önemlilik Düzeyi
Öntest	9.26	2.45	34	-2.892	p<0.05
Sontest	10.53	2.30	34		

Sd:33

Tablo 4’de görüldüğü gibi kontrol grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest puan ortalamaları 9.26, sontest puan ortalamaları ise 10.53’dür. t sınaması sonucunda iki ortalama arasındaki fark ($t=-2.892$; $p<0.05$) düzeyinde önemli bulunmuştur. Bu sonuç “kontrol grubu annelerin çocuklarının Duyguları Tanıma Testi öntest - sontest puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur” denencesini desteklememektedir.

Deneme ve Kontrol Grubu Annelerin Çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” Sontest Puan Ortalamaları

“Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi”nin sonunda deneme grubu annelerin çocuklarının duyguları tanıma becerilerinin kontrol grubu annelerin çocuklarından farklı olup olmadığı test edilmiştir. Bu amaçla deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest puan ortalamaları ile kontrol grubu annelerin çocuklarının sontest puan ortalamaları arasında bir farklılaşmanın olup olmadığı t testi ile test edilmiştir. t testi sonucunda elde edilen istatistiksel değerler Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5. Deneme ve Kontrol Grubu Annelerin Çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” Sontest Puanı X, s, n ve t Değerleri

Gruplar	X	s	n	t	Önemlilik Düzeyi
Deneme	17.88	1.93	34	14.268	p<0.05
Kontrol	10.53	2.30	34		

Sd:66

Tablo 5’den anlaşılacağı gibi deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest puan ortalamaları 17.88, kontrol grubu annelerin çocuklarının sontest puan ortalamaları ise 10.53’tür. t sınaması sonucunda elde edilen bulgular deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest puan ortalamalarının kontrol grubunun sontest puan ortalamalarından önemli düzeyde yüksek olduğunu ortaya koymaktadır ($t= 14.268$; $p<0.05$). Bu bulgular “deneme grubu annelerin çocuklarının Duyguları Tanıma Testi sontest puan ortalamaları kontrol grubu annelerin çocuklarının sontest puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir” denencesini destekler niteliktedir.

Deneme Grubu Annelerin Çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” Sontest - İzleme Testi Puan Ortalamaları

“Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi” sona erdikten sekiz hafta sonra “Duyguları Tanıma Testi” izleme testi olarak uygulanmıştır. Bu amaçla deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest puan ortalamaları ile izleme testi puan ortalamaları arasında önemli bir farklılaşmanın olup olmadığı t testi ile sınanmıştır. İki ortalama arasındaki farkın test edilmesi ile ilgili istatistiksel sonuçlar tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Deneme Grubu Annelerin Çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” Sontest / İzleme Testi Puanı X, s, n ve t Değerleri

Testler	X	s	n	t	Önemlilik Düzeyi
Sontest	17.88	1.93	34	-1.738	p>0.05
İzleme Testi	17.18	1.17	34		

Sd:33

Tablo 6 incelendiğinde, deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest puan ortalamalarının 17.88, izleme testi puan ortalamaları ise 17.18 olduğu görülmektedir. t testi sınaması sonucunda deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest puan ortalamaları ile izleme testi puan ortalamaları arasında önemli bir farkın ($t=-1.738$; $p>0.05$) olmadığı görülmüştür. Bu sonuç “deneme grubu annelerin çocuklarının Duyguları Tanıma Testi sontest - izleme testi puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur” denencesini desteklemektedir.

TARTIŞMA VE YORUM

Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi Öncesi Çocukların Duyguları Tanıma Becerileri

Tablo 2’de deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest puan ortalamaları 9.18 kontrol grubu çocuklarının öntest puan ortalamalarının ise 9.26 olduğu görülmektedir. Bu bulgulardan “Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi” öncesi deneme ve kontrol grubu annelerinin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” puan ortalamalarının birbirine çok yakın benzer özellikler gösterdikleri görülmüştür.

Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitiminin Çocukların Duyguları Tanıma Becerilerine Etkisi

Tablo 3’de deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest puan ortalamalarının 9.18 olduğu, “Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi” uygulandıktan sonra sontest puan ortalamasının ise 17.88’e yükseldiği görülmektedir. Tablo 5’de deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest puan ortalamalarının 17.88 kontrol grubu annelerin çocuklarının sontest puan ortalamalarının ise 10.53’dür.

Yukarıdaki elde edilen bulgulardan deneme grubu annelerinin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest - sontest puan ortalamaları, deneme ve kontrol grubu annelerinin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest puan ortalamaları arasında önemli düzeyde farklılığın olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan deneme grubu annelerine uygulanan “Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi”nin deneme grubu annelerin çocuklarının duyguları tanıma becerilerinde bir artışa sebep olduğu söylenebilir. Bu konuda yapılmış benzer çalışmalar incelendiğinde;

Dunn ve arkadaşları (1991), araştırmalarında ev ortamı ve kardeşlik ilişkilerinin başkalarının duygularını anlamada bireysel farklılıklar ve insan davranışlarını inançlar açısından açıklayabilme becerileri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda anne babaların ev ortamında yaşamış oldukları duyguları çocukları ile konuşmalarının aile çocuk ilişkisini olumlu yönde etkilediğini, çocukların duygu anlama becerilerinin de arttığını gözlemlemişlerdir.

Ergin (2003) yapmış olduğu araştırmasında İletişim Becerileri Eğitim Programı’nın uygulandığı okul öncesi eğitim alan çocukların Duyguları Tanıma

Testi sönstest puan ortalamaları önstest puan ortalamalarından anlamlı derece daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Colwell ve Hart (2006) çalışmalarında 61 anne ve bu annelerin erkek çocuklarının anneleri ile ilişkileri gözlenmiştir. Gözlemler anne ve çocuğun birbirleri ile uyumu ve annenin duygusal durumu üzerinde yapılmıştır. Çalışmanın elde edilen sonucunda annesi ile kaliteli ilişkiler kuran çocukların duygu anlama becerilerinin daha gelişmiş olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Sullivan ve arkadaşları (2010)'nın araştırmalarında cezalandırıcı anne baba tutumları ve ihmal edilen çocukların duygu anlama becerilerinin, IQ'ları ile ilişkili olup olmadığını araştırmak için 42 okul öncesi çocuğunun duygu anlama, duyguları ifade etme becerileri ve IQ'ları gözlenmiştir. 15 çocuk ise ihmal edilen olarak belirlenmiştir. Araştırmalarının sonucunda anne ve babaları tarafından ihmal edilen çocukların duygu anlama becerilerini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Kurbet (2010) anaokuluna devam eden 5-6 yaş çocuklarının duygusal düzenleme becerileri ile annelerinin empatik eğilim ve tutum ve davranışlarını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda annelerin çocuklarının duygularına verdikleri olumlu ya da olumsuz tepkileri ve anne empatisinin çocuklarının duygularını anlama, fark etme becerilerini etkilemede önemli rolü olduğu ortaya konmuştur.

Yukarıda bahsedilen araştırmaların sonuçlarından elde edilen bulgular, bu araştırmanın sonucunu da destekler niteliktedir.

Gottman ve Katz (2002) da ifade ettiği gibi çoğu teorisyene göre ebeveyn-çocuk iletişimi duygusal ifadeyi göstermede görev alır. Bu yüzden ebeveynin çocuğuyla olan iletişimde çocuğunu olumlu yönde yönlendirmesi ve bu konuda eğitim alması çocuğunun duyguları tanıma yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olur.

Izard (2002) sosyal ilişkilerin, duyguların doğru bir tavırla ifade edilebilmesinde etkili olduğu; beraberinde anne, baba, çocuk gibi aile değişkenlerinin ve özellikle anne babaların tavırlarının da çocuğun duygusal becerilerini etkilediğini ifade etmiştir.

Leibowitz ve arkadaşları (2002) göre ebeveyn-çocuk arasındaki duygusal deneyimleri paylaşma şekli çocuğun belirli bazı duyguları anlamasında olduğu kadar kendini anlama ve yorumlamalarında da etkilidir.

Kontrol Grubu Çocuklarının Duyguları Tanıma Becerileri

Tablo 4’de kontrol grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest puan ortalamalarının 9.26 sontest ortalamaları ise 10.53’dür. Elde edilen bulgulardan kontrol grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” öntest - sontest puan ortalamaları arasında farkın anlamlı olduğu anlaşılmıştır. Benzer yapılmış araştırma sonuçları incelendiğinde;

Kale Karaaslan (2012) yaptığı araştırmasında ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin, okul öncesi eğitim alıp almama, okul öncesi eğitime devam etmeme, 1 yıl devam etme, 2 yıl ve daha fazla devam etme, devam ettiği okul öncesi eğitim kurumu (anaokulu, anasınıfı), cinsiyet, kardeş sayısı, doğuş sırası ve anne-babanın eğitim düzeyi değişkenlerinin çocukların duyguları tanıma ve duyguları ifade etme becerilerinde farklılaşmaya neden olup olmadığını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgularda okul öncesi kurumunda geçirilen süre arttıkça ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin duyguları tanımalarında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Söz konusu araştırma sonucunda okul öncesi eğitim almanın duyguları tanıma becerilerinde farklılaşmaya yol açan önemli bir unsur olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kuyucu (2012) çocukların duygu anlama beceri düzeylerinin akranlarına karşı gösterdikleri duygusal davranışsal tepkileri çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla yapmış olduğu araştırmasında çocukların duygusal tepki tercihleri okul öncesi eğitim kurumuna devam süresine göre farklılaştığı belirlenmiştir.

Yukarıda bahsedilen araştırmaların sonuçlarından elde edilen bulgular, bu araştırmanın sonucunu da destekler niteliktedir.

Kontrol grubu çocukların en az bir dönem okul öncesi eğitime devam ettiği göz önünde bulundurulduğunda okul öncesi eğitim kurumundaki geçirilen sürenin çocukların duyguları tanıma becerilerinde gelişmeye neden olması, okul öncesi eğitim programında yer alan amaç ve kazanımlarda duygusal alanda amaç ve kazanımların yer alması, çocukların birbirleriyle etkileşim içinde olmaları ayrıca Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin duyguları tanımaya yönelik etkinliklere yer vermesi, annelere aile katılımı etkinlikleri çerçevesinde çocuk gelişimi ve eğitimi konulu bilgilendirme toplantıları düzenlemeleri, anne baba çocuk iletişimi ve çocuklarda duygusal gelişim konulu anne ve babalara düşen görevleri sınıf bülten tahtalarında yer vermeleri, annelerin aile katılım çalışmalarına katılım göstermeleri gibi kontrol edilemeyen değişkenlerin

etkisiyle araştırmada ortaya çıkan sonuç beklenen sonuçla paralellik göstermemiş olabilir.

Deneme Grubu ocuklarının Duyguları Tanıma Becerilerinin Kalıcılığı

“Anne ocuk İletişim Beceriler Eğitimi” programının deneme grubu annelerin çocuklarının duyguları tanıma becerilerinin olumlu yönde gelişmesinde etkili olduğu görülmüştür. Bu eğitim programından hemen sonra meydana gelen değişikliğin sekiz hafta sonra da devam edip etmediğini ve programın etkisinin kalıcılığının korunup korunmadığını test etmek amacıyla deneme grubu annelerinin çocuklarına Duyguları Tanıma Testi “Anne ocuk İletişim Becerileri Eğitimi” programı bitiminden sekiz hafta sonra izleme testi olarak tekrar uygulanmıştır.

Tablo 6’da deneme grubu annelerin çocuklarının “Duyguları Tanıma Testi” sontest puan ortalamaları 17.88, izleme testi puan ortalamaları 17.18’dir. Bu bulgulardan deneme grubu annelerin çocuklarının sontest puan ortalamaları ile izleme testi puan ortalamaları arasında önemli düzeyde farklılığın olmadığı görülmüştür.

Elde edilen bu bulgulardan deneme grubu annelerine uygulanan “Anne ocuk İletişim Becerileri Eğitimi” programının bu annelerin çocuklarının duyguları tanıma becerilerinin kalıcılığını sağlamada etkisi olduğu söylenebilir.

Saltalı (2010) araştırmasında Duygu Eğitim Programı’na katılan çocukların duyguları tanıma, duyguları anlama ve toplam duygusal becerilerinde meydana gelen gelişmenin sekiz hafta sonra da kalıcı olduğu görülmüştür.

M.E.B. (2006) okul öncesi eğitim alanında çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar ailenin katılımıyla eğitim alan programlarda yetişen çocukların gelişimindeki olumlu etkinin “kalıcı” olduğunu ortaya koymaktadır.

“Anne ocuk İletişim Becerileri Eğitimi” programından sekiz hafta sonra da annelerin çocuklarıyla iletişim becerilerini olumlu yönde devam ettirmeleri ve çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurmalarının sonucunda çocukların duyguları tanıma becerilerinde kalıcılığın korunduğu anlaşılmaktadır.

SONUÇ

“Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi” değişkeni uygulanmadan önce deneme ve kontrol grubu annelerin çocuklarının duyguları tanıma öntest puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı anlaşılmıştır.

“Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi” değişkeni uygulandıktan sonra deneme grubu annelerin çocuklarının duyguları tanıma becerileri sontest puan ortalamaları öntest puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir.

Kontrol grubu annelerin çocuklarının duyguları tanıma becerileri öntest - sontest puan ortalamalarında anlamlı düzeyde fark olduğu gözlenmiştir.

“Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi” değişkeni uygulandıktan sonra deneme grubu annelerin çocuklarının duyguları tanıma becerileri sontest puan ortalamaları kontrol grubu annelerin çocuklarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Deneme grubu annelerin çocuklarının duyguları tanıma becerileri sontest puan ortalamaları ile izleme testi puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür.

Araştırmada elde edilen bu sonuçlar “Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi” programının deneme grubunda annelerin çocuklarının duyguları tanıma becerilerinin gelişimini desteklediği yönündedir.

KAYNAKLAR

- Colwell, M.J. and S. Hart. "Emotion Framing: Does It Relate to Children's Emotion Knowledge and Social Behavior?" *Early Child Development and Care*, 176 (6), 591-603, 2006.
- Çağdaş, A. "Çocukla İletişim Dili Özellikleri." *Selçuk Üniversitesi Anaokulu/ Anasınıfları Öğretmeni El Kitabı*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 21-30, 2000.
- Çelik, E., B. Tuğrul ve S. Yalçın. "Dört Altı Yaşlar Arasındaki Anaokulu Çocuklarının Duyusal Yüz İfadesiyle Kendilerini, Anne Babalarını ve Öğretmenlerini Algılaması". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (22), 29-39, 2002.
- Dunn, J, J.Brown, C. Slomkowski, C.Tesla and L.Youngblade. Young Children's Understanding of Other People's Feelings and Beliefs Individual Differences and Their Antecedents. *Child Development*, (62), 1352- 1366.1991
- Ergin, H. *İletişim Becerileri Eğitim Programının Okulöncesi Dönem Çocuklarının İletişim Beceri Düzeylerine Etkisi*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2003.
- Erkan, S. ve M. Durmuşoğlu. "Anne Eğitim Programının Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi." *Avrupa Birliği Sürecinde Okulöncesi Eğitimin Geleceği Sempozyumu (Uluslararası Katılımlı)*. 27-30 Haziran 2006. Kıbrıs, Cilt 1. İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 349-360, 2007.
- Gottman, J. M. and L. F. Katz. Children's Emotional Reactions to Stressful Parent-Child Interactions: The Link Between Emotion Regulation and Vagal Tone. *Marriage & Family Review*, 34 (3/4), 265-283. 2002.
- Izard, C.E. Translating Emotion Theory and Research in to Preventive Interventions. *Psychological Bulletin*, 128: 796-824. 2002.
- Kale Karaaslan, Ü. *Okulöncesi Eğitimin ve Diğer Değişkenlerin İlköğretim 1. Sınıf Öğrencilerinin Duyguları Tanıma ve İfade Etme Becerilerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2012.
- Kurbet, H. *Anaokuluna Devam Eden Çocukların Duyusal Düzenleme Becerileri ile Annelerin Empatik Eğilim ve Tutumlarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2010.
- Kuyucu, Y. *Duygu Anlama Becerileri Farklı Düzeydeki Çocukların (60-72 ay) Akranlarına Karşı Gösterdikleri Duyusal ve Davranışsal Tepkilerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2012.
- Leibowitz, J, F. Ramos-Marcuse and W. F. Arsenio Parent-Child Emotion Communication, Attachment and Affective Narratives. *Attachment & Human Development*, 4 (1), 55-67.2002.
- M.E.B. *36-72 Aylık Çocuklar için Okulöncesi Eğitim Programı*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 2006.
- Önür, N. ve İ. Karaaslan Aydoğdu. "Aile Formatlı Durum Komedilerinde Bireylerarası İletişim Süreçlerinin İstatiksel Olarak Modellenmesi." *2. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi*. 4-6 Nisan 2005. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi. 185-201, 2005.

- Öz, İ. *Çocuk Olmak Çocuk ve İletişim*. Ankara: Kök Yayıncılık, 1997.
- Tezel, A. "Aile İçi İletişim." *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, ISSN: 1303-5134, 2004.
- Saltalı, N. *Duygu Eğitiminin Okulöncesi Dönem Çocuklarının Duygusal Becerilerine Etkisi*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2010.
- Segrin, C. and J. Flora. *Family Communication*. NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Reviewed by Bill C. Greenwalt, 496. DOI: 10.1177/ 1066480705282073, 2005.
- Sullivan, M. W., D.P. Carmody. and M. Lewis. "How Neglect and Punitiveness Influence Emotion Knowledge." *Child Psychiatry Hum Dev*; 41: 285–298. DOI 10.1007/s10578-009-0168-3, 2010.
- Yavuzer, H. "Yaygın Ana Baba Tutumları." *Ana Baba Okulu* (8. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi, 115-131, 1999.